

هم‌نشین

۴

درس

این درس دربارهٔ یکی از نیازهای اساسی انسان، یعنی پیوند دوستی و داشتن هم‌نشین خوب، سخن می‌گوید. در واقع مشاوران خوب را معرفی می‌کند و راه‌های معاشرت و ارتباط مناسب را گوشزد می‌نماید و با آوردن اشعاری از سنایی، سعدی و سخنان گهربار پیامبر(ص) به ارزش دوستی و هم‌نشین خوب بیش از پیش تأکید می‌کند. در قسمت روان‌خوانی نیز با آوردن داستان زندگی «هلن کلر» ما را به بهره‌گیری از قابلیت‌ها و استعدادهای بالقوه و درک بهتر معجزهٔ آفرینش آگاه و تشویق می‌نماید و تأثیر یک معلم خوب برای پیشرفت را نشان می‌دهد.

نکات آموزشی

نکتهٔ زبانی

گاهی بعد از برخی از اسم‌ها، صفت‌هایی می‌آیند و ویژگی اسم‌ها را بیان می‌کنند. برخی از صفت‌ها، برای مقایسه و سنجش استفاده می‌شوند.

گاهی صفت‌ها فقط ویژگی اسم قبل از خود را بیان می‌کنند که به آن‌ها صفت ساده می‌گویند:

■ گل زیبا گل خوش‌بو گل تنها

گاهی صفتی برای سنجش و مقایسهٔ بین دو چیز یا دو کس استفاده می‌شود که علامت آن «تر» است. به این صفت، صفت تفضیلی یا برتر می‌گویند.

■ گل زیباتر گل خوش‌بوتر گل تنهاتر

گاهی صفتی برای سنجش و مقایسهٔ بین یک چیز یا یک کس با چیزها یا کسانی دیگر استفاده می‌شود که علامت آن «ترین» است. به این صفت، صفت عالی یا برترین می‌گویند.

■ زیباترین گل خوش‌بوترین گل تنهاترین گل

اگر صفت برتر یا تفضیلی به عنوان هسته به کار رود می‌تواند دایرهٔ سنجش را گسترده‌تر کند و بین چندین نفر باشد.

■ علی بزرگ‌تر از همه است.

■ محمدصدرا ورزشکارتر از من و ماهان و سام است.

تاریخ ادبیات

سعدی شاعر قرن هفتم، بوستان و گلستان را نوشته است.

مولوی شاعر قرن هفتم، مثنوی معنوی را از راه تمثیل و در شش دفتر سروده است.

سنایی غزنوی، شاعر قرن ششم و دوستدار آل علی، ابتدا شاعری مدّاح بود ولی بعدها به عرفان روی آورد. آثار مهمّ سنایی غزنوی عبارت‌اند از:

۱. حدیقه‌الحقیقه

۲. سیرالعباد الی المعاد

۳. کارنامهٔ بلخ

■ هلن کلرزن نابینا و دانشمند آمریکایی نوشته‌ای با نام «داستان زندگی من» دارد که دارای شهرت جهانی است.

۱. جمله‌های صحیح را با (ص) و جمله‌های غلط را با (غ) مشخص کنید.

ص	غ
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

الف. «تر» نشانهٔ صفت عالی است.
 ب. در جملهٔ «من، مهربان‌ترین دوست دنیا را دارم.» صفت تفضیلی وجود دارد.
 پ. در گلستان سعدی هم نظم هست و هم نثر.
 ت. سعدی در «بوستان» آورده است: «هر که با بدان نشیند، به طریقت ایشان متهم گردد.»

۲. واژه‌های هم‌معنی (مترادف) را در کنار هم بنویسید.

خرسند - مصائب - جامه - می‌گریز - کهف - خصال - به - قانع - موهبت - تقدیر - فرمان خدا
 - سختی‌ها - غار - فرار کن - بهتر - لباس - بخشش - ویژگی‌ها

۳. دو جمله بنویسید که در یکی از آن‌ها «صفت برتر» وابسته و در دیگری هسته باشد.

جملهٔ ۱

.....

جملهٔ ۲

.....

۴. در جاهای خالی از واژگان مناسب استفاده کنید.

الف. برای سنجش میان دو چیز یا دو کس از استفاده می‌شود.

ب. برای سنجش میان یک چیز یا چند چیز از استفاده می‌شود.

پ. کتاب «سه روز برای دیدن» دربارهٔ زندگی و ترجمهٔ است.

ت. «ترین» همواره به آخر صفت افزوده می‌شود.

۵. برای هر یک از معانی و واژگان زیر یک واژه از متن درس انتخاب کنید و بنویسید.

.....	خودستایی کردن	علاقه و استعداد	دوستی
.....	بلندپایه	راه و روش	سرشت و فطرت
.....	آواز خوش	هیجان آور	تاریکی

۶. معنی و مفهوم هر یک از موارد زیر را بنویسید.

الف. تا توانی می‌گریز از یار بد / یار بد بدتر بود از مار بد / مار بد، تنها تو را بر جان زند / یار بد، بر جان و بر ایمان زند

ب. با بدان کم نشین که صحبت بد / گر چه پاکی، تو را پلید کند / آفتابی بدین بزرگی را / لگه‌ای ابر ناپدید کند

پ. پسر نوح با بدان بنشست / خاندان نبوتش گم شد / سگ اصحاب کهف روزی چند / پی نیکان گرفت و مردم شد

ت. هم‌نشین تو از تو به باید / تا تو را عقل و دین بیفزاید

ث. دیدار یار غایب دانی چه ذوق دارد / ابری که در بیابان بر تشنه‌ای بیارد

ج. ذوقی چنان ندارد، بی‌دوست زندگانی

۷. هر یک از شخصیت‌ها را به اشعار سروده شده یا جمله‌های آن‌ها وصل کنید.

انسان بر دین و آیین دوست و هم‌نشین خود است.

دیدار یار غایب، دانی چه ذوق دارد؟
ابری که در بیابان بر تشنه‌ای بیارد

سنایی

مولوی

سعدی

رسول اکرم
(ص)

با بدان کم نشین که صحبت بد / گر چه پاکی، تو را پلید کند
آفتابی بدین بزرگی را / لگه‌ای ابر ناپدید کند

تا توانی می‌گریز از یار بد / یار بد بدتر بود از مار بد
مار بد، تنها تو را بر جان زند / یار بد، بر جان و بر ایمان زند

پسر نوح با بدان بنشست / خاندان نبوتش گم شد
سگ اصحاب کهف، روزی چند / پی نیکان گرفت و مردم شد

۸. قالب هر یک از اشعار زیر را بنویسید.

الف. دیار یار غایب، دانی چه ذوق دارد؟ ابری که در بیابان بر تشنه‌ای بیارد

ب. تا توانی، می‌گریز از یار بد یار بد بدتر بود از مار بد
 مار بد، تنها تو را بر جان زند یار بد، بر جان و بر ایمان زند
 آفتابی بدین بزرگی را لگه‌ای ابر ناپدید کند

پ. پسر نوح با بدان بنشست خان‌دان نبوتش گم شد
 سگ اصحاب کهف روزی چند پی نیکان گرفت و مردم شد

۹. ده واژه با ارزش املائی از درس بیابید و با آن یک بند بنویسید.

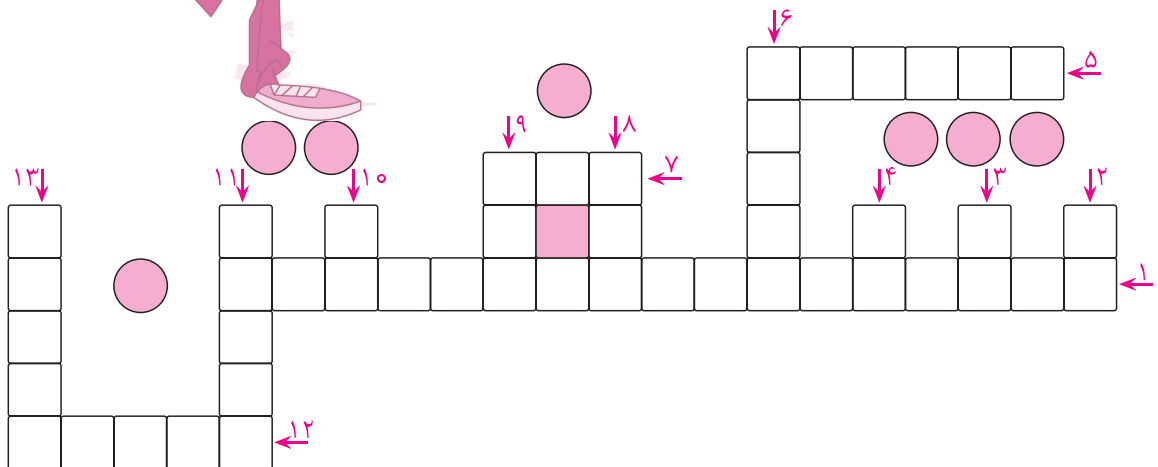
۱۰. واژه‌های نامناسب را علامت بزنید.

الف. هنگامی که آدمی با مشکل یا روبه‌رو می‌شود باید فکر کرد. (مسئله‌ای، مسأله‌ای، مسعله‌ای)
 ب. با بزرگان همیشه سودمند است. (مباحثت، مصاحبت، هم‌نشینی)

۱۱. هر یک از واژگان را به عبارت مناسب خود وصل کنید.

۱۲. جدول زیر را حل کنید.

۱. دو اثر معروف قرن هفتم به همراه نویسنده آنها
۲. لیل
۳. کافی و بسنده
۴. یکی از ضمائر گسسته
۵. نوعی پرسش
۶. اگر از آن طرف بخوانید همان «بررسی کردن» است
۷. همه کار ایّام است و پند
۸. بن ماضی فعل «می بینم»
۹. زیرکی و فراست
۱۰. متاع و کالای میان تهی
۱۱. تماشایی
۱۲. قلب قرآن
۱۳. نام شاعر معاصر که مناظره هایش معروف است

سوالات چهارگزینه‌ای درس چهارم

۱. در کدام گزینه غلط املایی وجود دارد؟

- الف. تنهایی یکی از دشوارترین مصاعب است.
 ب. اثرگذاری هم‌نشین بر منش و کردار انسان مهم و عمیق است.
 پ. هر که با بدان نشیند به طریقت ایشان متهم گردد.
 ت. همدم نیکو خصال باعث شکل‌گیری و پرورش شخصیت متعالی انسان است.

۲. کدام گزینه به معنی «لاف زدن» نیست؟

- الف. خودستایی کردن
 ب. ادعای زیاده از حد
 پ. زیاده‌گویی
 ت. بیهوده‌گویی

۳. کدام یک، از آثار سنایی غزنوی نیست؟

- الف. کارنامه بلخ
 ب. احصاءالعلوم
 پ. سیرالعباد الی المعاد
 ت. حدیقه‌الحقیقه

۴. منظور شاعر از «لکهای ابر» در بیت «آفتابی بدین بزرگی را / لکهای ابر، ناپدید کند» چیست؟

- الف. دوست نادان
 ب. هم‌نشین بد
 پ. دشمن بدخواه
 ت. خلق و خوی بد

۵. واژه مشخص‌شده در کدام گزینه، «اسم» است؟

- الف. دانش‌آموزی کوشاتر از او ندیده‌ام.
 ب. او مؤدب‌ترین دانش‌آموز کلاس است.
 پ. او زیباتر از دوستانش می‌نویسد.
 ت. بزرگ‌ترها، با تجربه‌تر هستند.

۶. در کدام گزینه ضمیر «تو» در نقش مفعول به کار رفته است؟

- الف. هم‌نشین تو از تو به باید
 ب. زین گفته سعادت تو جویم
 پ. به کسب نام نکو کوش، نه به کسب درم
 ت. با بدان کم‌نشین که صحبت بد
 تا تو را عقل و دین بیفزاید
 پس یاد بگیر هر چه گویم
 که نام نیک، تو را به زنج‌های روان
 گر چه پاکی تو را پلید کند

۷. در کدام گزینه صفت برتر به کار نرفته است؟

- الف. هم‌نشین تو از تو به باید
 ب. دوستی ابله بتر از دشمنی است
 پ. به کسب نام نکو کوش نه به کسب درم
 ت. کی شعرتر انگیزد خاطر که حزین باشد
 تا تو را عقل و دین بیفزاید
 او به هر حيله که دانی راندنی است
 که نام نیک تو را به زنج‌های روان
 یک نکته از این معنی گفتیم و همین باشد

۸. کدام یک از آرایه‌های ذکر شده، در عبارت زیر دیده نمی‌شود؟

- «چه بسیارند کسانی که لاف دوستی می‌زنند، اما در حقیقت گرگ‌هایی در جامه گوسفندان هستند.»
 الف. تضمین
 ب. جناس
 پ. تشبیه
 ت. مراعات نظیر

۹. آرایه ذکرشده در مقابل کدام گزینه، درست نیست؟

- الف. سگ اصحاب کهف روزی چند
 ب. تا توانی می‌گریز از یار بد
 پ. دیدار یار غایب دانی چه ذوق دارد
 ت. پسر نوح با بدان بنشست
 پی نیکان گرفت و مردم شد (تشخیص)
 یار بد بدتر بود از مار بد (جناس)
 ابری که در بیابان بر تشنه‌ای ببارد (تشبیه)
 خاندان نبوتش گم شد (مراعات نظیر)

۱۰. مفهوم کدام بیت با سایر بیت‌ها متفاوت است؟

- الف. منشین با بدان که صحبت بد
 ب. ای پسر، با اهل دل هم‌خانه باش
 پ. به تعظیم شو با بدان سازگار
 ت. با بدان کم‌نشین که بد مانی
 گرچه پاکی تو را پلید کند
 با بدان بدنشین بیگانه باش
 بدی‌شان به نیکی ز خود بازدار
 خو پذیر است نفس انسانی

۱. مفرد واژه‌های زیر را بنویسید.

۲. واژه‌های مترادف را به هم وصل کنید.

۳. جاهای خالی را با کلمه‌های مناسب پر کنید.

مولانا جلال‌الدین محمد بلخی از و بزرگ ایران در قرن است. کتاب عظیم با بیت که گنجینه‌ای از است، معروف‌ترین اثر اوست. آرامگاه او در ترکیه واقع است.

۴. دو بیت از قطعه «کار و شایستگی» را که در آن ضرب‌المثل به کار رفته است، بنویسید.

۵. در جاهای خالی، صفت برتر یا برترین مناسب بنویسید.

الف. مردم ایران، مردم جهان هستند.

ب. تهران از شهرهای دیگر ایران است.

پ. بهار فصل سال است.

۶. در بیت‌های زیر صفت‌های «برتر» و «برترین» را مشخص کنید.

نام نیکو گر بماند ز آدمی	به کزو ماند سرای زرنگار
ای نام تو بهترین سرآغاز	بی‌نام تو نامه کی کنم باز
من کم از خرسی نباشم ای شریف	ترک او کن تا منت باشم حریف
نه دانای آن کس که والاتر است	که والاتر آن کس که دانایتر است

۷. در بیت‌های زیر چه آرایه‌هایی به کار رفته است؟

در پیله تا به کی بر خویشتن تنی	پرسید مرغ را کرم از فروتنی
با بدان کم نشین که صحبت بد	گر چه پاکی تو را پلید کند

۸. نقش دستوری واژه‌های مشخص شده را بنویسید.

ز آزادگان بردباری و سعی	بیاموز، <u>آموختن</u> عار نیست
-------------------------	--------------------------------

تا توانی می‌گریز از <u>یار</u> بد	<u>یار</u> بد، بدتر بود از مار بد
-----------------------------------	-----------------------------------

۹. در عبارت زیر، متمم‌ها را مشخص کنید.

«آنچه ما را در شناخت افراد یاری می‌رساند، مشورت با پدر و مادر، معلمان دلسوز و مربیان باتجربه است.»

۱۰. منظور شاعر از «آینه» و «زنگار» در بیت زیر چیست؟

به چشم بصیرت به خود در نگر	تو را تا در آینه زنگار نیست
----------------------------	-----------------------------

۱۱. پیام محوری بیت‌های زیر را بنویسید.

غنیمت شمر جز حقیقت مجوی	که باری است فرصت دگر بار نیست
-------------------------	-------------------------------

پسر نوح با بدان بنشست	خاندان نبوتش گم شد
-----------------------	--------------------

آینه چون نقش تو بنمود راست	خودشکن آینه شکستن خطاست
----------------------------	-------------------------